

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ CIESZYNA**

z dnia 2021 r.

**w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny Miasta Cieszyn
na lata 2022-2024**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r., poz. 1372) w związku z art. 176 pkt 1 oraz art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r., poz. 821 z późn. zm.) – **Rada Miejska Cieszyna postanawia:**

§ 1. Uchwalić Gminny Program Wspierania Rodziny Miasta Cieszyna na lata 2022-2024 w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierzyć Burmistrzowi Miasta.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY MIASTA CIESZYNA NA LATA 2022 - 2024

Opracowanie:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie

Cieszyn, Październik 2021

Spis treści

Wstęp	3
1. Podstawa prawna Programu	6
2. Zgodność Programu z innymi dokumentami	6
3. Podstawy prawne tworzenia i funkcjonowania gminnego systemu wspierania rodziny	6
4. Krótka charakterystyka ludności Cieszyna oraz rodzin korzystających z pomocy społecznej.	8
5. Opis funkcjonującego w Cieszynie systemu wspierania rodzin	16
6. Cele Programu	29
7. Zadania Programu	29
8. Realizacja Programu	34
9. Sprawozdawczość i ewaluacja Programu	34

Wstęp

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022 – 2024 stanowi opis funkcjonującego w Cieszynie systemu wspierania rodziny wraz z wytyczonymi zadaniami na kolejny okres. Lata 2019 i 2020 to okres pandemii Covid - 19, w czasie której znaczna część zadań Programu była realizowana przez lokalne instytucje w ograniczonym zakresie, bądź też zupełnie zawieszona. W związku z powyższym, zadania wyznaczone na kolejne trzy lata będą kontynuacją tych realizowanych już na terenie gminy podczas obowiązywania Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021. Dzięki współpracy wielu instytucji udało się stworzyć sprawny system pomocy cieszyńskim rodzinom, również tym, które znalazły się w szczególnie trudnej sytuacji.

Zgodnie z założeniami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodzina jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym i najlepszym środowiskiem rozwoju dzieci. Dlatego też wszelkie podejmowane w ramach stworzonego systemu działania muszą koncentrować się na prawach dziecka, określonych w wyżej wymienionej ustawie, a więc przede wszystkim: prawie do „wychowywania w rodzinie, a w razie konieczności wychowywania dziecka poza rodziną – do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka”¹ oraz prawie do powrotu dziecka do rodziny biologicznej.

W związku z tym, iż ta podstawowa komórka społeczna przeszła w ostatnich latach wiele zmian, definicja rodziny aktualnie jest bardzo szeroka i jest określana nie tylko poprzez więzy krwi, ale także poprzez różne formy kohabitacji. Iwona Buracka w artykule „Monoparentalność, wielorodzina i rodzina zrekonstruowana. Współczesne nazwy modeli życia rodzinnego” z 2017 roku przywołuje fragment wyroku Sądu Najwyższego z roku 2005, który najtrafniej uchwycił to pojęcie: „W obowiązującym stanie prawnym nie istnieje legalna definicja pojęcia „rodziny”(…) Można przyjąć, że w przeważającej większości akty prawne zaliczają do rodziny małżonków, ich dzieci wspólne, dzieci drugiego małżonka, dzieci przysposobione, przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej, dzieci znajdujące się pod opieką (prawną), a niekiedy nawet dzieci obce przyjęte na wychowanie i utrzymanie, jeśli rodzice nie żyją lub nie mogą zapewnić im

¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, (Dz.U. 2020 poz. 821 z późn. zmianami), art. 4

utrzymania albo też zostali pozbawieni lub ograniczeni we władzy rodzicielskiej.” To właśnie rodzina, jako grupa pierwotna dla każdego człowieka jest w dużej mierze odpowiedzialna za jego wychowanie, rozwój fizyczny i psychiczny, powinna zaspokoić potrzeby każdego z jej członków. Prawidłowo funkcjonująca rodzina daje jej członkom poczucie bezpieczeństwa i wzmacnia ich rozwój osobisty. Znaczenie funkcjonowania członków rodziny dla dziecka jako rozwijającej się jednostki podkreśla także F. Adamski pisząc, że „w sferze społeczno - kulturowej rodzina socjalizuje jako mała grupa, a jednocześnie instytucja społeczna, rządząca się normami i regułami przyjętymi w danym społeczeństwie. Rodzina stanowi dla dziecka pewną, dość specyficzną, formę życia społecznego, mniej lub bardziej zorganizowanego, opartego na współpracy i współdziałaniu, poszanowaniu praw drugich, wyrzeczeniu i ofiarności [...]. Rodzina jest zatem środowiskiem decydującym o tym, w jakiej formie dokona się późniejsze wejście człowieka w społeczeństwo [...]. W sferze świadomościowo - moralnej oddziaływania socjalizacyjne rodziny polegają na tym, co można nazwać ukierunkowaniem moralnym, wyrażającym się w znajomości i internalizacji norm. Sam proces rozwoju osobowego dziecka przebiega w atmosferze panujących w środowisku rodzinnym norm, reguł i zasad moralnych, ogólnych w swych założeniach, ale konkretyzowanych przez oddziaływania rodziców na dziecko. Wiadomo, że więcej niż owe zasady znaczą dla dziecka konkretne zachowania rodziców i poszczególnych członków rodziny”.² Warunki rozwoju mają szczególne znaczenie w stosunku do małych dzieci, gdyż są one całkowicie zależne od dorosłych. Rodzice bądź opiekunowie stanowią dla dziecka wzory pod wieloma względami. Z uwagi na ten właśnie ogromny wpływ mogą oni zarówno wspomagać jego rozwój, jak też hamować go czy zaburzać. Możliwości życiowe jednostki, zdrowie, wykształcenie są w dużym stopniu uzależnione od rodziny, w której się urodziła, bowiem dziecko wchodzi zawsze w pewien układ stworzony przez rodziców.

W ostatnich dwóch latach – wybuch pandemii COVID - 19 znacznie zmienił warunki życia rodzin oraz ich funkcjonowanie. Zmiana trybu pracy oraz trybu nauki na zdalną, konieczność pozostania członków rodziny wskutek regulacji prawnych w domu, utrata pracy, a co za tym idzie pogorszenie sytuacji ekonomicznej rodzin, a także długotrwały stres pociągnęły za sobą wiele negatywnych skutków, związanych głównie ze sferą zdrowia psychicznego. „Pandemia koronawirusa ograniczyła także osobom o obniżonej kondycji psychofizycznej dostęp do opieki medycznej i psychoterapii. W rodzinach, w których występują problemy natury psychicznej możemy spodziewać się dramatów, będących efektem potencjalnego działania czynników takich jak:

² F. Adamski, Rodzina. Wymiar społeczno - kulturowy, Wyd. UJ, Kraków 2002, s.38 - 39

- brak regularnego swobodnego dostępu do opieki psychiatrycznej i psychoterapeutycznej,
- przebywania w izolacji z członkami rodziny na niewielkich powierzchniach,
- podsycania tendencji paranoidalnych, lękowych i depresyjnych na wskutek doniesień medialnych i braku spójnego przekazu na temat pandemii,
- rozładowywania napięcia poprzez dostępne i szybkie sposoby, takie jak alkohol/leki/narkotyki,
- poczucie lęku przed utratą pracy i źródła dochodów,
- eskalacja przemocy domowej w wyniku braku umiejętności rozwiązywania konfliktów rodzinnych na drodze dialogu i negocjacji,
- postępujące uzależnienia behawioralne – w tym wszelkie e-uzależnienia, związane z wykonywaniem czynności w sieci, w tym zakupoholizm, uzależnienie od gier, pornografii, przebywania w social – media."³

Rodzina nie funkcjonuje prawidłowo, gdy nie ma wspólnych norm, wartości, więzi między członkami są zaburzone, nie zaspokajają oni nawzajem swoich potrzeb emocjonalnych, gdy jej sytuacja materialna i socjalna jest trudna. Dodatkowymi cechami rodzin, które mogą generować różnego rodzaju trudności są: niski poziom wiedzy, umiejętności rodziców i chęci wspierania rozwoju dziecka, problemy zdrowotne, zachowania dewiacyjne itp.

Nieprawidłowości mają miejsce w każdej rodzinie, jednak w niektórych z nich anomalie są silniejsze, nie jest ona w stanie przezwyciężyć ich z pomocą własnych możliwości i zasobów oraz powszechnie dostępnych usług i instytucji. Mając na uwadze fundamentalną rolę rodziny, zarówno w wymiarze społecznym, jak i indywidualnym, niezbędne jest organizowanie w ramach gminnego systemu działań profilaktycznych, zapobiegających występowaniu negatywnych zjawisk, mogących mieć wpływ na jej funkcjonowanie. Konieczne jest także wdrażanie działań wspierających i wzmacniających ją, a także korekcyjnych w sytuacji gdy nie wypełnia ona prawidłowo swoich zadań. W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie radzi sobie z problemami, w szczególności gdy zagrożone jest zdrowie lub życie dzieci, niezbędna jest interwencja odpowiednich służb. Bywa, że oprócz oferty ogólnodostępnej dla wszystkich rodzin, konieczna jest długoterminowa, wzmożona, indywidualna praca z rodziną, mająca na celu poprawę standardu jej życia, wyrównanie jej deficytów, podnoszenie umiejętności i świadomości jej członków, tak by przywrócić jej zdolność do wypełniania jej funkcji. W czasie trwania pandemii COVID – 19 sprawnie działający system wczesnej interwencji oraz praca pracowników

³ Ambroziak E.: „Wpływ pandemii COVID – 19 na funkcjonowanie rodziny” Publikacja współfinansowana w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

socjalnych i asystentów rodziny z rodzinami dysfunkcyjnymi ma szczególne znaczenie, z uwagi na znacznie ograniczony kontakt członków rodziny ze środowiskiem zewnętrznym (m. in. przedszkola, szkoły), a co za tym idzie zmniejszenie możliwości sygnalizowania problemów występujących w rodzinie.

Rodzina ma ogromną siłę przetrwania, a zaburzenia w jej funkcjonowaniu mogą mieć charakter odwracalny.

1. Podstawa prawna Programu

Podstawą prawną do opracowania Programu Wspierania Rodziny na lata 2022 - 2024 jest art. 176 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn. zm.), zgodnie z którym, do zadań własnych gminy należy między innymi opracowanie trzyletnich programów wspierających rodziny, których głównym założeniem jest stworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Obowiązek ten realizowany jest przy wzajemnej współpracy i współdziałaniu odpowiednich służb publicznych, organizacji pozarządowych i kościołów oraz związków wyznaniowych, a także innych organizacji, środowisk i osób fizycznych uprawnionych lub zobowiązanych do inicjowania i realizacji zadań związanych pośrednio lub bezpośrednio z pomaganiem rodzinie.

2. Zgodność Programu z innymi dokumentami

Gminny Program Wspierania Rodziny Miasta Cieszyna na lata 2022 - 2024 wpisuje się w założenia Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020 - 30, jest także spójny z Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Cieszyna na lata 2021 - 2025. Ponadto jest zgodny z Powiatowym Programem Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021 – 2023.

3. Podstawy prawne tworzenia i funkcjonowania gminnego systemu wspierania rodziny

Obowiązki gminy w zakresie wspierania rodziny oraz funkcjonowania systemu pieczy zastępczej określa ustawa z 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i zalicza do nich w szczególności:

- a) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia

dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez:

- zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
- organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
- prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci,
 - b) współfinansowanie kosztów pobytu dzieci w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych w wysokości odpowiednio 10%, 30%, 50% pełnych kosztów w pierwszym, drugim oraz trzecim i kolejnych latach pobytu dzieci w pieczy zastępczej,
 - c) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej zamieszkałego na terenie gminy.

Poza ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej także zapisy innych ustaw nakładają na gminę szereg zadań, związanych ze wspieraniem rodzin, a także profilaktyką i opieką nad dzieckiem i rodziną. Są to między innymi:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz.U. 2020 poz. 1876, 2369 z późn.zm),
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tekst jednolity: Dz.U. 2021 poz. 75, 952 z późn. zm),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (tekst jednolity: Dz.U. 2020 poz. 1329 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jednolity: Dz.U. 2018 poz. 969 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity: Dz.U. 2020 poz. 1359),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 1249),
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz.U. 2021 poz. 1119),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 2050),
- ustawa o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity: Dz.U. 2020 poz. 111 z późn. zm.),

- ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tekst jednolity: Dz.U. 2021 poz. 877, 1162. z późn. zm.).

4. Krótka charakterystyka ludności Cieszyna oraz rodzin korzystających z pomocy społecznej

Cieszyn jest miastem położonym w województwie śląskim, w powiecie cieszyńskim, którego powierzchnia wynosi 28,61 km². Jest ono miastem granicznym i ważnym dla całego powiatu ośrodkiem gospodarczym, administracyjnym, oświatowym, kulturalnym i medycznym. W mieście funkcjonuje głównie przemysł chemiczny, spożywczy, elektromaszynowy i elektrotechniczny.

Liczba mieszkańców miasta na dzień 31.12.2020 r., zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego w Katowicach, wynosiła 33 981, z czego 17 884 stanowiły kobiety, zaś 16 097 mężczyźni.⁴

Przyrost naturalny w powiecie cieszyńskim wyniósł - 40, zaś w samej gminie Cieszyn - 122.⁵

Tabela nr 1 Charakterystyka ludności gminy cieszyn według wieku i płci			
WIEK	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY	OGÓŁEM
0-14	2 569	2 337	4 906
14 - 65	10 628	10 987	21 615
65 i więcej	2 900	4 560	7 460

Źródło: <https://www.polskawliczbach.pl/Cieszyn>

Piramida wieku mieszkańców Cieszyna w 2020 roku kształtowała się następująco⁶:

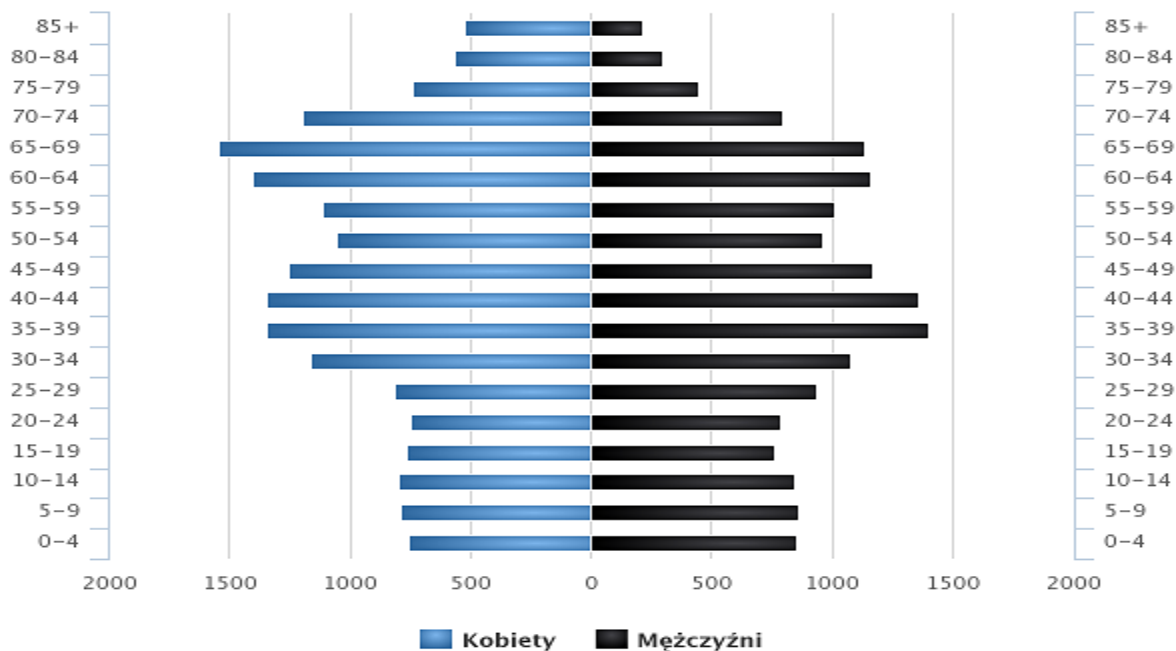
⁴ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2018, https://katowice.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_slaskie/portrety_gmin/powiat_cieszynski/gmina_cieszyn.pdf, 01.03.2019 r.

⁵ Polska w liczbach, <http://www.polskawliczbach.pl/Cieszyn#dane-demograficzne>, 01.03.2019 r.

⁶ Polska w liczbach, <https://www.polskawliczbach.pl/Cieszyn#dane-demograficzne>

Piramida wieku mieszkańców Cieszyna, 2020

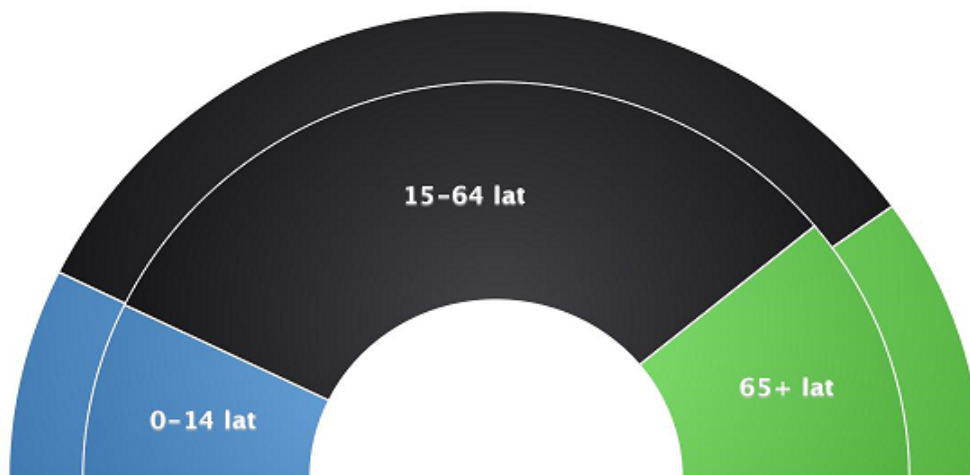
(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Biologiczne grupy wieku – Cieszyn, 2020

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

W wieku potencjalnej nauki (3 – 24 lata), według ostatnich danych GUS, jest 7 057 mieszkańców Cieszyna, w tym 3 415 kobiet oraz 3 642 mężczyzn. Natomiast według raportu GUS z roku 2020 gmina Cieszyn liczyła 4 545 dzieci uczęszczających do szkół i przedszkoli oraz 484 dzieci uczęszczających do żłobków.⁷

Rodziny, w których wychowują się te dzieci i młodzież, stanowią w szerszym bądź węższym zakresie grupę potencjalnych beneficjentów programu wspierania rodziny.

Gminny Program Wspierania Rodziny jest adresowany przede wszystkim do rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Problemów tych doświadcza większość rodzin z dziećmi, z uwagi na naturalne fazy rozwoju rodziny. Sporo z nich trudności rozwiązuje samodzielnie, z wykorzystaniem własnych możliwości i zasobów lub powszechnie dostępnych usług i instytucji. Jednak część z nich, z racji braku zasobów własnych i doświadczanych problemów, nie jest w stanie zrobić tego samodzielnie, prawidłowo wypełniać funkcji opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci. Ze względu na rodzaj oraz obszar trudności, towarzyszących tym rodzinom, istnieje ryzyko doświadczenia przez nie wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub utrudniającej prawidłowe funkcjonowanie i pełnienie przez członków rodziny właściwych ról społecznych oraz uczestnictwo w życiu społecznym. Wzrastanie w takiej rodzinie stanowi zagrożenie przenoszenia statusu osoby wykluczonej na kolejne pokolenia. Wówczas istnieje konieczność szczególnego wsparcia tych rodzin przez instytucje i organizacje tworzące gminny system wsparcia. Pomimo znacznych nakładów finansowych na pomoc społeczną i spadkowej tendencji do korzystania z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, wciąż część lokalnej społeczności wymaga wsparcia Ośrodka.

Działania Gminnego Programu Wspierania Rodziny są w szczególności kierowane do tej części ludności naszej gminy: objętej pomocą społeczną, bądź rodzin, w których prawidłowe wypełnianie jej podstawowych funkcji jest w jakiś sposób zaburzone.

Ilość rodzin objętych pomocą społeczną Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie, w ostatnich latach prezentują poniższe zestawienia.

⁷ https://katowice.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_slaskie/portrety_gmin/powiat_cieszynski/gmina_cieszyn.pdf

Tabela nr 2 Rodziny z dziećmi objęte pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie w latach 2017 – 2020				
	2017	2018	2019	2020
Łączna liczba rodzin z dziećmi (liczba rodzin/liczba osób w rodzinach)	163/581	119/402	105/349	88/270
Rodziny z 1 dzieckiem	64/152	52/127	53/121	47/103
Rodziny z 2 dzieci	52/187	36/123	23/82	26/90
Rodziny z 3 dzieci	33/152	24/109	21/98	11/52
Rodziny z 4 dzieci	8/48	4/23	6/34	3/18
Rodziny z 5 dzieci	3/20	1/6	0/0	0/0
Rodziny z 6 dzieci i więcej dzieci	3/22	2/14	2/14	1/7

Źródło: Sprawozdania roczne z udzielanych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach (MRPiPS-03)

Tabela nr 3 Rodziny niepełne z dziećmi objęte pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie w latach 2017 – 2020				
	2017	2018	2019	2020
Ogółem liczba rodzin niepełnych (liczba rodzin/liczba osób w rodzinach)	76/222	60/183	56/155	48/121
Rodziny z 1 dzieckiem	36/75	23/47	34/69	29/57
Rodziny z 2 dzieci	24/74	23/71	11/33	15/45
Rodziny z 3 dzieci	13/53	10/40	7/29	3/12
Rodziny z 4 dzieci i więcej dzieci	3/20	4/25	4/24	1/7

Źródło: Sprawozdania roczne z udzielanych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach (MRPiPS-03)

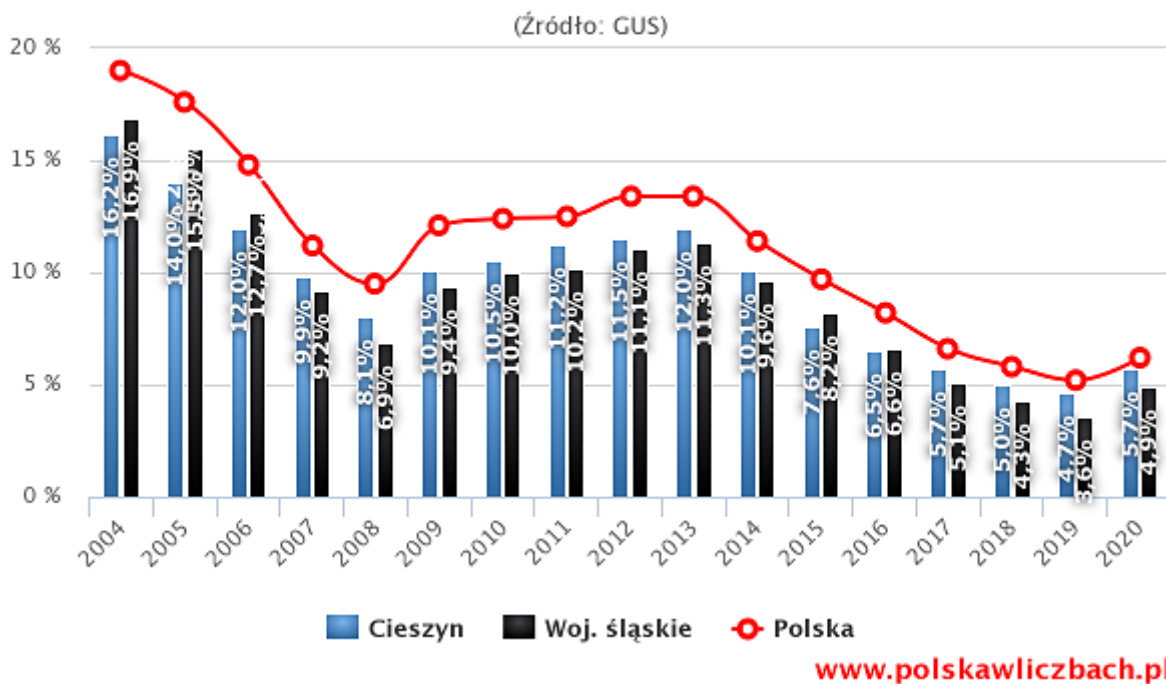
Tabela nr 4 Liczba dzieci, którym udzielono pomocy w formie posiłku w latach 2017 – 2020

	2017	2018	2019	2020
Liczba dzieci, którym przyznano posiłek	163	110	108	68
Liczba dzieci, którym przyznano posiłek bez przeprowadzenia wywiadu środowiskowego	25	24	19	12

Źródło: Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie

W powiecie cieszyńskim stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec grudnia 2020 r. wyniosła 5,7%. W Cieszynie na 1000 mieszkańców pracuje 362 osób. W ostatnich latach odnotowuje się tendencję spadkową. 55,2 % wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 44,8 % mężczyźni.⁸

Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Cieszynie w latach 2004 – 2020

⁸ <https://www.polskawliczbach.pl/Cieszyn#rynek-pracy>

Źródło: Sprawozdania roczne z udzielanych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach(MRPiPS-03)

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie realizując zadania ustawy o pomocy społecznej w 2020 roku udzielił pomocy w formie świadczeń, przyznawanych w ramach zadań zleconych i zadań własnych:

– 486 rodzinom, które liczyły łącznie 712 osób.

Najczęstszymi powodami udzielenia pomocy społecznej były:

- ubóstwo,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- niepełnosprawność,
- bezrobocie,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

W większości przypadków podstawą do udzielenia pomocy było występowanie równocześnie kilka przesłanek.

Tabela nr 5 Powody przyznania pomocy przez MOPS w 2020r.

Przyczyna trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Ubóstwo	201	302
Długotrwała lub ciężka choroba	201	283
Nieppełnosprawność	142	213
Bezrobocie	110	198
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	80	209
Bezdomność	57	57
Alkoholizm	45	50
Sytuacja kryzysowa	32	44
Potrzeba ochrony macierzyństwa	25	76
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	16	17
Narkomania	4	11
Przemoc w rodzinie	3	12
Zdarzenie losowe	2	4

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie w roku 2020

Szczególną formą pomocy dziecku i rodzinie jest asysta rodzinna. Celem świadczenia usługi jest poprawa sytuacji życiowej rodzin w trudnej sytuacji rodzinnej, w tym w szczególności zwiększenie kompetencji rodzicielskich, stworzenie optymalnych warunków służących wychowywaniu dzieci i pokonywaniu bieżących problemów, nabycie i doskonalenie umiejętności społecznych rodziców. W latach 2017 – 2020 trakcie obowiązywania Gminnego Programu Wspierania Rodziny, praca z rodzinami wyglądała w następujący sposób:

Tabela nr 6 Praca asystentów rodziny z rodzinami w latach 2017 - 2020

	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin korzystających z usługi asystenta rodziny	46	52	58	61

Liczba rodzin, zobowiązanych przez Sąd do pracy z asystentem rodziny	36	38	48	47
Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną w miesiącach	29	28	28	30
Liczba rodzin, z którymi asystent zakończył współpracę	10	13	14	14
Liczba asystentów rodziny	2	4	4	5
Liczba dzieci, które opuściły pieczę zastępczą (w tym powróciły do rodziny biologicznej)	0	5	11	10

Źródło: Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie, Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Z roku na rok wzrasta liczba rodzin podejmujących współpracę z asystentem rodziny, zarówno w wyniku zobowiązania Sądu jak i na własny wniosek.

Przedstawione dane statystyczne wskazują, że każdego roku liczba rodzin oraz osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zmniejsza się. Wpływ na spadek tej liczby zapewne ma wprowadzenie świadczenia wychowawczego w ramach Programu „Rodzina 500+” od 1 kwietnia 2016 roku. Od 1 lipca 2019 roku, świadczenie wychowawcze przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę. Na zmianę sytuacji miało również wpływ obniżenie stopy bezrobocia rejestrowanego w powiecie, a także działania podejmowane w ramach dotychczas funkcjonującego w gminie systemu pomocy, w tym systemu wspierania rodziny. Poprawa sytuacji materialnej nie oznacza jednak spadku problemów opiekuńczo - wychowawczych w rodzinach. W latach 2020 – 2021 działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie oparte na bezpośrednich interakcjach międzyludzkich, w tym wgląd asystentów rodziny i pracowników socjalnych w sytuację rodzin pozostających pod opieką instytucji były znacznie ograniczone, z uwagi na pandemię. Należy

również podkreślić, iż pozostałe służby społeczne (Policja, kuratorzy) również znacznie ograniczyły swoje działania opierające się na bezpośrednich interakcjach społecznych. W czasie pandemii na terenie gminy pojawiły się nowe problemy społeczne i nieidentyfikowane wcześniej sytuacje kryzysowe, zintensyfikowały się również dotychczasowe problemy. Te, które ujawniały się częściej niż dotychczas, to między innymi kryzys psychologiczny, bezrobocie, przemoc w rodzinie, alkoholizm i narkomania, bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych.

5. Opis funkcjonującego w Cieszynie systemu wspierania rodzin

Rozwiązywanie problemów społecznych oraz podejmowanie działań zapobiegających ich występowaniu jest jednym z najważniejszych zadań każdej gminy. Wszystkie działania temu służące powinny być realizowane w ramach spójnego systemu, którym koordynuje jedna instytucja - jednostka administracji samorządowej, a jej równorzędnymi partnerami są organizacje pozarządowe oraz inne podmioty działające w różnych sektorach życia publicznego.

System wspierania rodziny w Cieszynie tworzą jednostki organizacyjne pomocy społecznej prowadzone przez gminę, organizacje pozarządowe działające w sferze socjalnej, oraz placówki prowadzone przez te organizacje, a także pośrednio, inne jednostki organizacyjne gminy, jednostki organizacyjne powiatu, działające w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej, zdrowia i oświaty, sądownictwo, placówki służby zdrowia, służby mundurowe, sektor gospodarczy.

Funkcjonujący w Cieszynie system zapewnia kompleksową pomoc dla dzieci i młodzieży, rodzin z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi, osób bezrobotnych, osób bezdomnych, osób uzależnionych i ich rodzin, ofiar przemocy, osób niepełnosprawnych, osób długotrwale lub ciężko chorych oraz osób starszych.

Jego założeniem jest współpraca, współdziałanie i partnerstwo w tworzeniu i realizacji programów z obszaru polityki społecznej, rozwijaniu aktywnych form pomocy, w których potrzebujący angażowani są w proces zmiany, a także w tworzeniu warunków i promowaniu aktywności społecznej różnych środowisk.

Funkcjonujący system opiera się na działaniach profilaktycznych, edukacyjnych, kompensacyjnych oraz korekcyjno - wspierających.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w zakresie swoich kompetencji pełni rolę jednostki koordynującej wiele działań realizowanych w ramach tego systemu, w tym systemu wspierania rodziny.

Częściami składowymi systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w Cieszynie są następujące instytucje, placówki i organizacje działające na terenie miasta, które w całości lub w części realizują zadania w tym zakresie:

1) Instytucje:

a) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej:

- prowadzi pracę socjalną z rodzinami w celu poprawy ich funkcjonowania,
- udziela rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej wsparcia w postaci pomocy asystenta rodziny,
- udziela pomocy finansowej,
- organizuje dożywianie dzieci,
- organizuje i wspiera akcje na rzecz rodzin wielodzietnych,
- w ramach organizowanego wolontariatu realizuje programy „Douczenie” i „Ziomek”,
- podejmuje działania związane z przeciwdziałaniem dysfunkcjom rodziny i dysfunkcjom społecznym,
- podejmuje działania interwencyjne,
- wspiera i realizuje programy profilaktyczne, edukacyjne i informacyjne w szkołach i przedszkolach.

a) Szkoły, przedszkola, żłobki

Miasto Cieszyn zapewnia opiekę i edukację dzieci i młodzieży na każdym etapie rozwoju. Na terenie gminy w 2019 r. działało pięć żłobków. Z opieki placówek skorzystało 484 dzieci.

W gminie Cieszyn w roku szkolnym 2019/2020 działały 22 placówki wychowania przedszkolnego, w tym 21 przedszkoli publicznych i niepublicznych oraz oddziały przedszkolne przy SP nr 6 (dane US w Katowicach). Łączna ilość zapewnianych w nich miejsc w 2019 roku wyniosła 1 552, z opieki przedszkolnej we wszystkich placówkach przedszkolnych skorzystało łącznie 1 534 dzieci⁹. Przedszkola zapewniają kompleksową opiekę i wychowanie, a także

⁹https://katowice.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_slaskie/portrety_gmin/powiat_cieszynski/gmina_cieszyn.pdf

możliwość wszechstronnego rozwoju.

W mieście w roku szkolnym 2019/2020 istniało 11 szkół podstawowych, z czego 7 z nich to szkoły publiczne, a 4 szkoły niepubliczne. W placówkach kształciło się 3 011 uczniów.

Szkoły, poza funkcją edukacyjną, zapewniają też zajęcia opiekuńcze dla najmłodszych dzieci w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych, różnorodne zajęcia pozalekcyjne – w formie zajęć sportowych i kół zainteresowań, ciekawe formy wypoczynku w czasie wakacji czy ferii. Kwestią priorytetową w placówkach oświatowych jest zapewnienie dzieciom i młodzieży pełnowartościowych posiłków w szkolnych stołówkach.

Stale rozwijane są możliwości placówek oświatowych w zakresie kształcenia uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych w gronie zdrowych rówieśników. Dzieci z poważniejszymi deficytami intelektualnymi korzystają z nauki w Zespole Placówek Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych lub uczestniczą w zajęciach niepublicznego Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego.

b) Sąd Rejonowy

Kuratorzy sądowi pionu karnego oraz rodzinnego i nieletnich realizują zadania o charakterze wychowawczo - resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. W realizacji postanowień Sądu stale współpracują z innymi jednostkami działającymi na rzecz wspierania rodziny.

d) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna

Do zadań Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Cieszynie należy diagnozowanie poziomu rozwoju, potrzeb i możliwości oraz zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych dzieci i młodzieży. Poradnia zajmuje się również wspomaganie dzieci i młodzieży odpowiednio do ich potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych. Prowadzi terapię dzieci i młodzieży, w zależności od rozpoznanych potrzeb. Pomaga młodzieży w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej oraz wspiera nauczycieli przedszkoli, szkół i innych placówek w planowaniu i realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego. Poradnia wspomaga dzieci i młodzież z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanymi z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Placówka pomaga rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień dzieci i młodzieży, podejmuje działania z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży. Na co dzień współpracuje ze szkołami i placówkami w rozpoznawaniu u uczniów specyficznych trudności w uczeniu się, współpracuje z przedszkolami, szkołami i innymi placówkami przy opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie. Pomaga także w udzielaniu i organizowaniu przez przedszkola, szkoły i placówki pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Szczególnym zadaniem Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w zakresie wspierania rodziny jest profesjonalne wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny. Wsparcie to jest udzielane pośrednio w formie szkolenia kadry profesjonalnie pomagającej w szkołach i przedszkolach oraz bezpośrednio w postaci prowadzenia grup wsparcia dla rodziców dzieci z różnymi trudnościami, jak również zajęć edukacyjnych dla rodziców w formie „Szkoły dla rodziców”. Poradnia prowadzi również dla rodziców indywidualne poradnictwo i konsultacje w pojawiających się problemach, w czasie diagnozowania dzieci wydaje opinie zawierające szczegółowe zalecenia do pracy z dzieckiem zarówno w szkole jak i w domu rodzinnym.

e) Poradnia Psychologiczna dla Dzieci i Młodzieży w Cieszynie

Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Cieszynie uruchomił Poradnię Psychologiczną dla Dzieci i Młodzieży, z której bezpłatnie mogą korzystać dzieci oraz młodzież. Personel Poradni ukończył specjalistyczne szkolenia i zdobył odpowiednie doświadczenie niezbędne do pracy w Poradni Psychologicznej dla Dzieci i Młodzieży. Pierwszy kontakt z poradnią ma charakter diagnostyczno-konsultacyjny. W wyniku tych spotkań (2-4) zostaje wspólnie podjęta decyzja o dalszym postępowaniu. Poradnia oferuje: diagnozę psychologiczną, poradę psychologiczną, psychoedukację, psychoterapię np. indywidualną lub grupową oraz wizyty środowiskowe. Ze wsparcia Poradni mogą skorzystać dzieci i młodzież, które doświadczają trudności emocjonalnych (np. objawów lękowych, ataków paniki, obniżenia nastroju, doświadczenia kryzysowej sytuacji), a także trudności w relacjach interpersonalnych.

Z opieki mogą skorzystać osoby, które opuściły szpital psychiatryczny i potrzebują kontynuacji psychoterapii, ale nie wymagają pomocy psychiatry.

Poradnia świadczy usługi w następującym zakresie

- Porada psychologiczna - jej celem jest wsparcie pacjenta i rodziny w rozwiązywaniu

pojawiających się trudności, psychoedukacja, wykorzystanie zasobów, którymi dysponuje rodzina oraz środowisko dziecka do poprawy jego funkcjonowania.

- Sesje psychoterapii - przeznaczone dla dzieci i młodzieży zmagających się z nasilonymi trudnościami emocjonalnymi lub zakresie relacji interpersonalnych oraz ich rodzin będących również w sytuacji kryzysowej. Sesje odbywają się regularnie (np. raz w tygodniu), a w ich trakcie realizowane są wspólnie określone cele.
- Wizyty i porady środowiskowe – mogą mieć charakter diagnostyczny, konsultacyjny lub terapeutyczny, ich celem jest wspieranie środowiska, w którym funkcjonuje dziecko, by maksymalizować efektywność udzielanej pomocy (np. wizyta domowa, obserwacje ucznia w klasie, udział w zespołach interdyscyplinarnych).

Poradnia ma również w planach w najbliższym czasie uruchomienie zajęć dla Rodziców, które mają się odbywać w formie cyklu warsztatów o charakterze edukacyjno-wychowawczym.

f) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest jednostką organizacyjną powiatu, powołaną do realizacji zadań z zakresu ustawy o pomocy społecznej oraz innych ustaw.

Do zadań własnych powiatu z zakresu pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej należy m.in.:

- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, realizowane jest przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz organizacje pozarządowe z pozyskanych dotacji,
- zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo - wychowawczych,
- organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą,
- tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych oraz udzielanie im wszechstronnego wsparcia,
- organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- powoływanie centrów administracyjnych do obsługi placówek opiekuńczo – wychowawczych,
- finansowanie świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo - wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo - terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,

- finansowanie pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo - wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo - terapeutyczne,
- finansowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego.

Na terenie powiatu cieszyńskiego funkcjonowało według stanu na 30.06.2020 roku 166 rodzin zastępczych, w tym 66 rodzin spokrewnionych, 87 rodzin zastępczych niezawodowych, a także 13 rodzin zastępczych zawodowych. W rodzinach zastępczych spokrewnionych w roku 2020 przebywało 82 dzieci, w rodzinach zastępczych niezawodowych 122 dzieci, zaś w rodzinach zawodowych 76 dzieci.

Na terenie powiatu funkcjonują 4 placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjnego: Dom Dziecka w Cieszynie, Dom Dziecka w Dzięgielowie, Dom Dziecka w Międzywiciu, Dom Dziecka w Wiśle, oraz 1 placówka opiekuńczo - wychowawcza typu interwencyjnego: Rodzinny Dom Czasowego Pobytu dla Dzieci „Sindbad”. Pełnoletni wychowankowie, po opuszczeniu pieczy zastępczej, mają możliwość zamieszkania w dwóch mieszkaniach prowadzonych przez Stowarzyszenie Rodzicielstwa Zastępczego i Adopcyjnego „Tęczowa Przystań” w Cieszynie.

Na terenie powiatu cieszyńskiego istnieje także rozbudowana sieć pomocy instytucjonalnej tj. 8 domów pomocy społecznej prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie, ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

g) Oddział dla Dzieci Biblioteki Miejskiej w Cieszynie

Biblioteka Miejska w Cieszynie jest najważniejszym ośrodkiem kształtowania kultury czytelniczej w środowisku lokalnym.

W Oddziale dla Dzieci prowadzone są zajęcia animacyjne w trakcie roku szkolnego, których adresatami są dzieci w różnym wieku, jak też dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, a także warsztaty w okresie wakacji i ferii zimowych. Propozycją dla grup przedszkolnych i wczesnoszkolnych są lekcje biblioteczne, których celem jest zainteresowanie książką oraz zachęcenie do regularnego odwiedzania Biblioteki. Dzieci starsze korzystają z lekcji tematycznych.

Oprócz zajęć, na które przychodzą grupy zorganizowane Oddział prowadzi również zajęcia

w godzinach popołudniowych, których adresatami są indywidualni czytelnicy.

h) Komenda Powiatowa Policji w Cieszynie:

Funkcjonariusze KPP w ramach działań na rzecz wspierania rodziny podejmują następujące działania:

- monitorują sytuację w rodzinach wychowujących dzieci i zagrożonych dysfunkcjami, w szczególności poza godzinami pracy innych instytucji,
- podejmują działania służące rozwiązywaniu problemów związanych z nadużywaniem alkoholu, a także substancji psychoaktywnych,
- podejmują działania chroniące ofiary przemocy w rodzinie w ramach tzw. Procedury „Niebieskie Karty”,
- podejmują działania z zakresu profilaktyki uzależnień (organizują szkolenia, prelekcje dla rodziców, spotkania edukacyjne dla uczniów).

i) Zakład Budynków Miejskich Sp. z o.o.:

Zakład Budynków Miejskich jest odpowiedzialny za zabezpieczanie mieszkań przeznaczonych dla osób opuszczających pieczę zastępczą, a także zabezpiecza lokale socjalne i komunalne dla rodzin z dziećmi, wymagających tego wsparcia.

j) Wydział Sportu Urzędu Miejskiego w Cieszynie:

Zadaniem Wydziału Sportu Urzędu Miejskiego w Cieszynie jest kreowanie rozwoju sportu i rekreacji wśród mieszkańców miasta. Do obowiązków Wydziału należy także organizacja lub współorganizacja imprez sportowych, których miasto Cieszyn jest bezpośrednim organizatorem, współorganizatorem, obejmuje nad nimi formalny patronat, bądź udziela dofinansowania na ich realizację. Wydział Sportu podejmuje również współpracę z organizacjami, stowarzyszeniami, klubami sportowymi, placówkami oświatowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność w zakresie sportu i rekreacji. Zajmuje się także obsługą merytoryczną i administracyjną stypendiów sportowych.

k) Cieszyński Ośrodek Kultury „Dom Narodowy”:

Główną misją Cieszyńskiego Ośrodka Kultury „Dom Narodowy” jest upowszechnianie kultury - edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę. Podstawowym zadaniem jest zwiększenie udziału kultury w życiu mieszkańców Cieszyna, głównie poprzez wzbogacenie oferty programowej i rozszerzenie kręgu odbiorców. W Domu Narodowym prowadzona jest wszechstronna działalność kulturalno-oświatowa z zakresu różnych dziedzin kultury: literatury, muzyki, plastyki, teatru i folkloru. COK jest miejscem koncertów, spektakli, prelekcji, wykładów, spotkań autorskich, wieczorów poetyckich, warsztatów, przeglądów, konkursów, wystaw i festiwali.

l) Straż Miejska

Straż Miejska organizuje czynności patrolowe i interwencyjne, a także podejmuje działania z zakresu profilaktyki uzależnień w ramach Gminnego Programu Poprawy Bezpieczeństwa „Bezpieczny Cieszyn”.

2) Organizacje pozarządowe:

a) Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem”

Centrum Profilaktyki Edukacji i Terapii „Kontakt” oferuje pomoc psychologiczną, prawną i terapeutyczną osobom potrzebującym. Praca CPEiT „Kontakt” polega także na kształtowaniu aktywności twórczej w pracowniach artystycznych, organizowaniu obozów i wycieczek o charakterze socjoterapeutycznym, prowadzeniu działalności profilaktycznej, a także udzielaniu skutecznej pomocy interwencyjnej dla osób doświadczających przemocy.

W ramach pomocy psychologicznej prowadzona jest terapia indywidualna, par oraz rodzin, a także grupy rozwoju osobistego oraz grupy socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży. W ramach programu profilaktycznego realizowane są szkolenia i treningi profilaktyczne dla uczniów cieszyńskich szkół oraz ich nauczycieli, a także półkolonie zimowe i letnie oraz obozy socjoterapeutyczne. Program warsztatów artystycznych obejmuje działania pracowni: ceramicznej, plastycznej, fotograficznej i tanecznej. Większość tych zajęć ma charakter rodzinny

i korzystają z nich dzieci wraz z rodzicami. CPEiT organizuje również warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodziców.

W ramach CPEiT „Kontakt” realizowana jest część działań w ramach Punktu Interwencji Kryzysowej.

Stowarzyszenie prowadzi również **Dom Matki i Dziecka „Słonecznik”**. Dom Matki i Dziecka stworzony został dla kobiet w ciąży oraz matek samotnie wychowujących swoje dzieci, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Aktualnie stanowi miejsce schronienia i wsparcia dla rodziców samotnie wychowujących dzieci oraz kobiet spodziewających się dziecka. Program pobytu w placówce dostosowywany jest indywidualnie do potrzeb i sytuacji życiowej samotnych rodziców. Zakłada realizację szczegółowych zadań zmierzających bądź do pełnego usamodzielnienia, bądź do powrotu do rodziny i nawiązanie nowych relacji opartych na wzajemnym szacunku. Jego głównym celem jest wspieranie macierzyństwa, ojcostwa, dbanie o szeroko rozumiany dobrostan dzieci oraz wzmacnianie więzi pomiędzy rodzicem a dzieckiem. Dom Matki i Dziecka wspiera rozwój umiejętności wychowawczych oraz wzmacnianie więzi rodzic-dziecko, wspiera kształtowanie umiejętności społecznych, zapewnia pomoc pedagoga, psychologa, prawnika, rehabilitanta, dietetyka, położnej. Wspomaga także mieszkańców we własnym rozwoju w zakresie edukacji i realizacji osobistych i zawodowych potrzeb i planów.

Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem” prowadzi również **Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie**. W placówce tej bezpieczne schronienie mogą znaleźć kobiety i dzieci borykające się z problemem przemocy w rodzinie. Osoby korzystające z wsparcia objęte są dodatkowo pomocą prawną, psychologiczną oraz socjalną.

Stowarzyszenie organizuje także pomoc dla osób eksperymentujących z narkotykami oraz ich rodzin w ramach Punktu Konsultacyjnego ds. Spraw Narkomanii.

b) Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Cieszynie działa na rzecz dziecka i rodziny. Prowadzi sześć placówek wsparcia dziennego: pięć w formie Środowiskowych Ognisk Wychowawczych oraz Świetlicę Środowiskową „Przytulisko”. Placówki te zajmują się sprawowaniem częściowej opieki nad powierzonymi im dziećmi, polegającej na uzupełnieniu tych funkcji rodziny, które nie mogą być prawidłowo wypełniane w określonym czasie bądź zakresie. Organizują pomoc w nauce, prowadzą zajęcia profilaktyczne, sportowo – rekreacyjne,

kulturotwórcze oraz artystyczne. Realizują funkcję świetlicy socjoterapeutycznej w odniesieniu do dzieci zagrożonych uzależnieniami. Towarzystwo prowadzi konsultacje psychologiczno-pedagogiczne dla rodzin, współpracuje ze środowiskiem rodzinnym dzieci pozostających pod jego opieką. Ponadto organizuje letni i zimowy wypoczynek dla dzieci i młodzieży, a także dożywanie dzieci uczęszczających do świetlic. Współpracuje z placówkami i instytucjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz realizuje kampanie lokalne i ogólnopolskie.

c) Świetlica Krytyki Politycznej

Świetlica Krytyki Politycznej w Cieszynie prowadzi swoją działalność od 2009 roku. Świetlica Krytyki Politycznej jest miejscem łączącym kulturę, edukację, politykę i aktywność społeczną. W centrum jej działań znajduje się praca z dziećmi oraz młodzieżą. Zespół Świetlicy prowadzi stałe zajęcia edukacyjne dla dzieci, warsztaty teatralne, korepetycje oraz seminaria dla młodzieży. Zajmuje się również organizacją debat, spotkań, warsztatów, projekcji filmowych, koncertów, działań artystycznych, konsultacji społecznych.

d) Związek Harcerstwa Polskiego

Misją Związku Harcerstwa Polskiego jest wychowanie młodego człowieka, czyli wspieranie go we wszechstronnym rozwoju i kształtowaniu charakteru przez stawianie wyzwań. Hufiec Ziemi Cieszyńskiej, jako jednostka Związku Harcerstwa Polskiego w swojej działalności realizuje następujące cele:

- stwarza warunki do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju młodego człowieka,
- kształtuje osobowość człowieka przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności, w tym wolności od wszelkich nałogów,
- upowszechnia i umacnia w społeczeństwie przywiązanie do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, równouprawnienia, samorządności, tolerancji i przyjaźni,
- upowszechnia wiedzę o świecie przyrody, przeciwstawianie się jego niszczeniu przez cywilizację, kształtowanie potrzeby kontaktu z nieskażoną przyrodą,
- stwarza warunki do nawiązywania i utrwalania silnych więzi międzyludzkich ponad podziałami rasowymi, narodowościowymi i wyznaniowymi.

e) Stowarzyszenie Cieszyńskiej Młodzieży Twórczej

Stowarzyszenie Cieszyńskiej Młodzieży Twórczej zajmuje się promocją i inspiracją twórczości młodzieży. Zrzesza ludzi aktywnych, poszukujących, niekonwencjonalnych. Oferta Stowarzyszenia skierowana jest do młodzieży, ale swoimi działaniami obejmuje ono wszystkie grupy wiekowe. Stowarzyszenie wspiera inicjatywy młodych ludzi stwarzając możliwości, oddając do dyspozycji zaplecze (informacyjne i techniczne) dla samorealizacji przez edukację kulturalną oraz wszechstronny rozwój zainteresowań, talentów i uzdolnień. Stowarzyszenie realizuje programy w 3 obszarach:

- wspieranie rozwoju i aktywności dzieci i młodzieży,
- wspieranie wolontariatu i liderów młodzieżowych,
- wspieranie działań na rzecz społeczności lokalnych i dobra wspólnego.

f) Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną - Koło w Cieszynie.

Celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób z upośledzeniem umysłowym, tworzenie warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenia ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspieranie ich rodzin.

Stowarzyszenie prowadzi Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy, który przeznaczony jest dla dzieci, młodzieży i dorosłych od urodzenia do 25 r. ż., ze sprzężoną niepełnosprawnością, które wymagają pomocy rehabilitacyjno-edukacyjnej świadczonej w odpowiednich warunkach z opieką dostosowaną do stanu psychofizycznego i wieku. Głównym celem OREW jest uzyskanie przez wychowanków autonomii, rozumianej jako niezależność, samodzielność i zaradność życiową na miarę indywidualnych potrzeb i możliwości rozwojowych, a także – zapobieganie, zmniejszanie skutków niepełnosprawności poprzez kompleksową, wielospecjalistyczną rehabilitację i stymulację rozwoju psychoruchowego dzieci oraz realizowanie programów wspierania rodzin.

Od 1997 roku OREW obejmuje opieką dzieci od urodzenia do 7 roku życia, u których rozwój psychoruchowy jest zagrożony lub opóźniony, nieharmonijny. Placówka w ramach Wczesnej Interwencji zapewnia wielospecjalistyczną i kompleksową diagnozę lekarską, psychologiczną, logopedyczną oraz ocenę stanu ruchowego dziecka. Prowadzony jest

wieloprofilowy program usprawniania w sferze intelektualnej, ruchowej, społecznej i emocjonalnej dziecka, zapewnia wsparcie psychiczne rodzin. Dzieci objęte są opieką wielospecjalistycznego zespołu w skład którego wchodzi: lekarz neuropediatra, lekarz rehabilitacji ruchowej, fizjoterapeuci, logopedzi, psychologowie i pedagodzy specjaliści. Wczesna diagnoza i terapia jest szansą dla dzieci na lepsze, bardziej skuteczne pokonywanie trudności rozwojowych tak by lepiej mogły funkcjonować w różnych sytuacjach życiowych. Dla rodziców wczesna interwencja jest szansą na zrozumienie dzieci, wzmocnienie swoich rodzicielskich kompetencji i zaakceptowania sytuacji jaką jest wychowywanie dziecka z zaburzeniami rozwoju.

OREW prowadzi również Świetlicę Terapeutyczną dla uczniów kończących etap edukacyjny, a chcących w ciekawy sposób wypełnić swój dzień. Działalność Świetlicy Terapeutycznej, nastawiona jest na aktywizację społeczną, zawodową i ruchową, poprzez terapię zajęciową, rehabilitację ruchową oraz inne formy aktywności osób z upośledzeniem umysłowym (malarstwo, grafika, fotografia cyfrowa i tradycyjna, ceramika, haft, teatr, muzyka, sport i karate tradycyjne).

g) Stowarzyszenie na Rzecz Harmonijnego Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Nasze Dzieci”

Stowarzyszenie „Nasze Dzieci” działa na rzecz rozwoju psychologiczno - kulturalno - oświatowego oraz sportowego dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Stowarzyszenie realizuje różnorodne projekty obejmujące wsparcie psychologiczne, wypoczynek letni i zimowy, zajęcia terapeutyczne, terapię zajęciową, zajęcia muzyczno-rytmiczne, muzyczno-plastyczne, działania profilaktyczne, a także służące rozwijaniu zainteresowań, które wspierają rozwój i usprawniają dzieci z niepełnosprawnością intelektualną oraz ze sprzężonymi deficytami rozwojowymi. Stowarzyszenie działa przy Zespole Placówek Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych.

1) Inne podmioty:

a) placówki służby zdrowia

W Cieszynie zlokalizowany jest Szpital Śląski oraz trzy Zakłady Opiekuńczo – Lecznicze dla osób przewlekle chorych, niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Zlokalizowanych jest wiele przychodni specjalistycznych finansowanych w ramach umów z Narodowym Funduszem Zdrowia, jak również całkowicie prywatnych.

Na terenie Cieszyna działa pięć przychodni realizujących zadania z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. W przychodniach tych objętych opieką lekarza rodzinnego oraz pielęgniarek i położnych środowiskowych jest około pięciu tysięcy najmłodszych mieszkańców miasta. Przychodnie stanowią jeden z najważniejszych elementów systemu, gdyż to w nich po raz pierwszy ujawnia się dziecko i często przez kilka lat są one jedynym elementem systemu mającym wgląd w sytuację rodzinną dzieci, mogącym interweniować w razie pojawiających się trudności.

b) Kościoły i związki wyznaniowe:

Na terenie miasta działalność duszpasterską prowadzą między innymi następujące kościoły:

- Kościół Ewangelicko-Augsburski,
- Kościół Rzymskokatolicki,
- Kościół Chrześcijan Baptystów,
- Kościół Zielonoświątkowy,
- Kościół Wolnych Chrześcijan,
- Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej,
- Kościół Adwentystów Dnia Siódmego.

Działają one aktywnie na rzecz wsparcia rodzin, organizują zajęcia dla dzieci i młodzieży, wypoczynek wakacyjny, prowadzą kluby, zajęcia z douczania dla dzieci z trudnościami w nauce, współpracują z Bankiem Żywności, oferują także wsparcie finansowe i rzeczowe dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji.

5. Cele Programu

Cel główny:

Rozwijanie spójnego i kompleksowego systemu wsparcia rodzin w Cieszynie, pozwalającego na zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpiecznych warunków rozwoju i wychowania w środowisku rodzinnym.

Cele szczegółowe:

- 1) Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.
- 2) Zapewnienie bezpieczeństwa rodzinom – przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji funkcji rodziny.
- 3) Pomoc rodzinom z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej oraz rodzinom w sytuacji kryzysowej.
- 4) Reintegracja rodzin.

7. Zadania Programu

- 1) Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Lp.	Działania	Okres realizacji	Realizator	Wskaźniki	Źródło finansowania
1	Zapewnienie miejsc dla dzieci w żłobkach i przedszkolach.	2022 - 2024	Żłobki Miejskie, CUW	Liczba poszczególnych form opieki, liczba miejsc w placówkach, liczba miejsc nowo utworzonych	Środki budżetu gminy i budżetu państwa
2	Organizacja oraz współfinansowanie wypoczynku zimowego i letniego dla dzieci i młodzieży.	2022 - 2024	CUW, organizacje pozarządowe i kościelne, Biblioteka Miejska, COK Dom	Liczba zrealizowanych form wypoczynku wraz z liczbą dzieci i młodzieży objętych wsparciem	Środki budżetu gminy, środki budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł

			Narodowy, Wydział Sportu i Wydział Kultury UM		zewnętrznych
3	Wspieranie idei wolontariatu oraz promowanie aktywności młodego pokolenia na rzecz osób potrzebujących.	2022 - 2024	MOPS, organizacje pozarządowe, szkoły	Liczba podmiotów włączających się w realizację zadania, liczba zaangażowanych wolontariuszy	Środki budżetu gminy, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych
4	Wzmacnianie rodzin poprzez rozwój poradnictwa rodzinnego oraz upowszechnianie dostępności do specjalistów pracujących z rodziną.	2022 - 2024	MOPS, organizacje pozarządowe, szkoły i przedszkola	Liczba jednostek włączających się w realizację zadania, liczba osób, które skorzystały z poradnictwa	Środki budżetu gminy
5	Współpraca jednostek samorządu terytorialnego, kościołów i związków wyznaniowych oraz organizacji pozarządowych w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.	2022 - 2024	MOPS, organizacje pozarządowe, organizacje kościelne i związki wyznaniowe	Liczba jednostek podejmujących współpracę	Środki budżetu gminy
6	Prowadzenie placówek wsparcia dziennego, obejmujących dzieci wychowaniem i opieką.	2022 - 2024	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba działających placówek, przeciętna liczba dzieci objętych wsparciem	Środki budżetu gminy
7	Promowanie działań na rzecz rodzin wielodzietnych, w tym realizacja programu Cieszyńska Karta Dużej Rodziny.	2022 - 2024	MOPS, Wydział Spraw Obywatelskich i Działalności Gospodarczej	Liczba podjętych działań, liczba pozyskanych partnerów, liczba wydanych kart	Środki budżetu gminy
8	Wspieranie inicjatyw obywatelskich w zakresie działań na rzecz rodziny.	2022 - 2024	Jednostki organizacyjne gminy	Liczba inicjatyw obywatelskich	Środki budżetu gminy

2) Zapewnienie bezpieczeństwa rodzinom – przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji funkcji rodziny.

1	Udzielanie rodzinom z dziećmi różnego rodzaju świadczeń finansowych.	2022 - 2024	MOPS	Liczba wypłaconych świadczeń	Środki budżetu państwa
2	Zapewnienie rodzinom (zwłaszcza dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich) pomocy w formie gorącego posiłku, rozwój bazy żywieniowej.	2022 - 2024	MOPS, żłobki, szkoły i przedszkola	Liczba osób objętych wsparciem, liczba zmodyfikowanych stołówek	Środki budżetu gminy i budżetu państwa, darowizny celowe
3	Udzielanie dzieciom i młodzieży stypendiów o charakterze socjalnym oraz naukowym.	2022 - 2024	CUW	Liczba osób objętych wsparciem	Środki budżetu gminy, środki budżetu państwa
4	Świadczenie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.	2022 - 2024	MOPS, organizacje pozarządowe, organizacje kościelne i związki wyznaniowe	Liczba osób objętych wsparciem	Środki budżetu gminy, środki budżetu państwa
5	Zapewnienie poradnictwa rodzinnego: prawnego, psychologicznego oraz pedagogicznego dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze.	2022 - 2024	MOPS, organizacje pozarządowe, szkoły i przedszkola	Liczba osób objętych wsparciem	Środki budżetu gminy
6	Pomoc w postaci usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi.	2022 - 2024	MOPS	Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem	Środki budżetu gminy, środki budżetu państwa
7	Szkolenie kadry profesjonalnie pomagającej z instytucji i organizacji zajmujących się wspieraniem rodziny.	2022 - 2024	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba zrealizowanych szkoleń	Środki budżetu gminy
8	Organizowanie grup wsparcia oraz grup samopomocowych, a także zajęć edukacyjnych i szkoleń dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo -wychowawcze.	2022 - 2024	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba zorganizowanych grup wsparcia, liczba zajęć edukacyjnych i szkoleń, liczba osób korzystających z tej formy pomocy	Środki budżetu gminy, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych

9	Zabezpieczenie mieszkań dla rodzin z dziećmi.	2022 - 2024	ZBM Sp. z o.o.	Liczba rodzin, którym przydzielono lokal z zasobów miasta	Środki budżetu gminy
---	---	-------------	----------------	---	----------------------

3) Pomoc rodzinom z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej oraz rodzinom w sytuacji kryzysowej.

1	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze, pomocy asystenta rodziny, w tym również z wykorzystaniem pracy w zespole multiprofesjonalnym.	2022 - 2024	MOPS	Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem, liczba asystentów rodziny, liczba powołanych zespołów, liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył współpracę z uwzględnieniem powodów zakończenia współpracy	Środki budżetu gminy, środki budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych
2	Świadczenie pracy socjalnej rodzinom.	2022 - 2024	MOPS	Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem	Środki budżetu gminy
3	Monitorowanie sytuacji rodzin przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze.	2022 - 2024	MOPS	Liczba zauważonych i zgłoszonych nieprawidłowości w rodzinach	Środki budżetu gminy
4	Podejmowanie działań zmierzających do ustanowienia rodzin wspierających.	2022 - 2024	MOPS	Liczba pozyskanych rodzin wspierających	Środki budżetu gminy
5	Wspieranie działalności ośrodków zapewniających wsparcie kobietom w ciąży oraz samotnym matkom.	2022 - 2024	MOPS, organizacje pozarządowe	Liczba placówek realizujących wsparcie, liczba kobiet i dzieci otrzymujących wsparcie	Środki budżetu gminy, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych
6	Współfinansowanie pobytu dzieci w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnym	2022 – 2024	MOPS	Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	Środki budżetu gminy

	ośrodka preadopcyjnym oraz zakładach opiekuńczo-leczniczych.				
7	Prowadzenie mieszkania chronionego dla rodzin z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.	2022 – 2024	MOPS	Liczba rodzin objętych wsparciem w mieszkaniu chronionym	Środki budżetu gminy

4) Reintegracja rodzin.

1	Rozwijanie działań wspierających i edukacyjnych skierowanych do rodziców dzieci i młodzieży umieszczonych w pieczy zastępczej, mających na celu powrót dzieci pod opiekę rodziców, budowanie więzi pomiędzy dziećmi i rodzicami.	2022 – 2024	MOPS	Liczba rodziców biologicznych korzystających z wsparcia, liczba dzieci powracających do rodziny	Środki budżetu gminy
2	Współpraca z lokalnymi służbami w zakresie organizowania wsparcia środowiskowego dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej oraz innych placówek.	2022 – 2024	MOPS	Liczba osób objętych wsparciem, liczba osób usamodzielnianych, liczba podmiotów, z którymi podjęto współpracę.	Środki budżetu gminy
3	Zabezpieczenie mieszkań dla młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą.	2022 – 2024	ZBM Sp. z o.o.	Liczba osób opuszczających placówki, które otrzymały lokal z zasobów miasta	Środki budżetu gminy

Słowniczek:

- COK „Dom Narodowy” – Cieszyński Ośrodek Kultury „Dom Narodowy”,
- CUW – Centrum Usług Wspólnych ,
- MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Wydział Sportu – Wydział Sportu Urzędu Miejskiego,
- Wydział Spraw Obywatelskich i Działalności Gospodarczej - Wydział Spraw Obywatelskich i Działalności Gospodarczej Urzędu Miejskiego,
- ZBM Sp. z o.o. – Zakład Budynków Miejskich Sp. z o.o.

8. Realizacja Programu

Za koordynowanie realizacji zadań określonych w Programie, a także bezpośrednią realizację ich części odpowiedzialny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie.

Zadania określone w Programie realizowane będą w ramach podstawowej działalności Ośrodka. Realizacja działań podejmowanych przez inne jednostki czy instytucje wynika z zakresu ich kompetencji w ramach wspierania rodziny.

Zakłada się, że niektóre zadania w całości lub części mogą zostać zlecone do realizacji organizacjom pozarządowym.

9. Sprawozdawczość i ewaluacja Programu.

Narzędzia ewaluacji Programu:

- systematyczne gromadzenie i analiza danych dotyczących realizacji Programu,
- systematyczna kontrola i monitoring realizowanych zadań pod względem jakości, czasu oraz efektywności,
- sporządzanie rocznych sprawozdań z realizacji Programu.